

Lendvai Lilla – Horváth László – Dóczi-Vámos Gabriella – Jozifek Zsófia

Benne vagy? A színházi nevelés alkalmazási lehetőségei a bullyinggal kapcsolatos tudatosság növelésére (Koósné Sinkó Judit)

NYITOTT KÖR EGYESÜLET. BUDAPEST. 2018. 158. OLDAL (Koósné Sinkó Judit)

A Nyitott Kör módszertani műhely színházi nevelési előadások és drámaórák szervezésével foglalkozik. A színházi nevelési előadás egy kb. 3 órás, diákoknak tartott interaktív foglalkozás. A diákok szerves részei az előadásnak, a drámaszínészekkel együtt alakítják, formálják az eseményeket. Emellett a műhely részt vesz kutatásokban is, szem előtt tartva az interdiszciplinaritás lehetőségét. Hisznek abban, hogy a közös munka segíti a fiatalok szocializációját, és képesek lesznek egy célért, ügyért együtt munkálkodva dolgozni. Ennek eredményeként született meg ez a kötet, amely bemutatja egy projekt létrejöttének fázisait a tervezéstől az értékelésig. Sok ember összehangolt munkája érződik a sorok mögött, a vállalkozás pedig időszzerű, sőt mondhatni sürgető, tettekre buzdító.

A műhelyben 2016 szeptemberében egy speciális kutatási módszertan fejlesztésére és alkalmazására vállalkoztak a résztvevők, céljuk a színházi nevelési előadások hatásmérése volt. A húsz hónapig zajló projekt az Erasmus+ ifjúsági program támogatásával valósult meg négy ország részvételével. A projekt témájának kiválasztásában szerepet játszott a négy ország közös problémakörének megtalálása. Ciprus, Románia, Szerbia és Magyarország közös fókuszába a bullying, vagyis az iskolai kiközösítés, megfélemlítés került. A drámás módszerek alkalmazása minden ország profiljában szerepelt, így a téma adta lehetőség megvalósítását ezekkel a módszerekkel végezték. Célpontjuk a passzív szemlélők vizsgálata, illetve az osztálytársak és a nevelők tudatosságának a növelése volt a zaklatással kapcsolatban. A bullying prevenciók programok a nemzetközi szinten már jellemzően jelen vannak, hazai vizsgálat és tanulmány azonban még nem készült a szerzők tudomása szerint. Sem a néhány órás előadások, foglalkozások, sem a szervezeti formába beépített hosszú távú programok jelenléte nem jellemző még a magyar iskolarendszerben. Ezért bár a témában végzett hazai kutatások gyerekcipőben járnak (Buda 2015), a nemzetközi vizsgálatokra hagyatkozva elmondható, hogy a drámapedagógia sikeresen használható módszeregyüttes, hiszen a személyiség egészére hat, az önismeret hatékony fejlesztése pedig lehetővé teszi az egyén mélyebb megismerését, a közösségekben elfoglalt helyének a biztosítását. Magyarországon a hatásmérés tehát még kezdeti stádiumban van, a témát kevesen kutatták. Még inkább látótéren kívül esik a cyberbullying, vagyis a virtuális világban zajló bántalmazás és zaklatás, amely rejtőzködő, és kiterjedhet akár a nap minden percére.

A program a Double Diamond (kettős gyémánt) modell alapján négy szakaszt különböztetett meg. A felfedezés szakaszában a benyomások gyűjtése zajlott a *Stréber*című előadásról, amelynek központi kérdése a bántalmazásba be nem avatkozók szerepének és felelősségének a tisztázása volt. Ezután készítették el a cyberbullyingot fókuszba állító *Testképmutogatók* című darabjukat Even Placey *Girls like that* című színdarabja nyomán, amely az osztály hierarchijában középen elhelyezkedők felelősségét vizsgálta a cyberbullyinggal a középpontban.

A keret, vagyis a vázlat kialakítása már a meghatározás szakaszában zajlott. Itt körvonalazódtak a legfontosabb problémák, alaposan körbejárták és tisztázták az egyes fogalmakat is. Ebben a fejezetben részletesen olvashatunk az agresszió antiszociális (romboló és közösségellenes), illetve a proszociális (egyéni és közösségi érdekeket szolgáló) típusairól. Ennél azonban nehezebb feladatnak tűnt a szerzőknek a bullying fogalmának a meghatározása, hiszen számtalan szinonimája között kisebb-

nagyobb különbségek lehetnek (basáskodás, zaklatás, bántalmazás). A jellemzői azonban megvilágítják a lényegét, hiszen a bullying proaktív (nincs a bántalmazás előtt provokáció a bántalmazó részéről), a viselkedés tudatos, akart, ismétlődő, társas közegben zajlik, és hatalmi egyensúlyhiány jellemzi. A benne részt vevőknek szerepeik vannak. Az Olwens-féle felosztás alapján megkülönböztetünk zaklatókat, csatlósokat, passzív zaklatókat, passzív támogatókat, védelmezőket, lehetséges védelmezőket, közönséges bámézkodókat és az áldozatot. A folyamatban nem ritkák az átmeneti szerepek sem, egyszerre lehet például valaki zaklató és áldozat is.

A harmadik fázis a fejlesztés szakasza, a kérdőívek összeállításának, értékelésének, az interjúk szempontjainak a meghatározásával. Ezzel kialakult a kutatás menetének végleges szerkezete. Fő feladat volt ebben a projektfázisban a kontrollcsoportok megkeresése, amely többnyire a párhuzamos osztályok felkeresését jelentette. Probléma akkor jelentkezett, ha egy iskolában egy évfolyamon csak egy osztály működött, ez esetben alsóbb vagy felsőbb évfolyamok szolgáltak kontrollcsoportként.

A kutatás utolsó szakasza a kivitelezése volt. Az előadás előtt egy héttel az osztályfőnökkel egy félig strukturált interjút töltettek ki, majd az osztály, illetve a kontrollcsoport kérdőíves megkérdezése következett. Az alapadatok felvétele után következett a beavatkozás, amelyen adatfelvevők figyelték a diákok viselkedését, majd a színész-drámatanárok interjú keretében számoltak be a tapasztalataikról. Egy hét elteltével az utóvizsgálatok következtek, kérdőív a vizsgált diákokkal, a kontrollcsoporttal, majd egy interjú az osztályfőnökkel az észlelt hatásokról.

Mintát a felmérők a *Stréber* című előadáshoz 10 iskola 15 osztályából, a *Testképmutogatók* 8 intézmény 9 osztályából vettek, tehát viszonylag nagy számú, 18 intézmény 19 osztálya vett részt a kutatásban. A részt vevő diákok budapesti, Pest, Heves, Veszprém és Fejér megyei gimnáziumok és szakképző iskolák tanulói voltak, a *Stréber* előadásban részt vevők átlagéletkora 13,8 év, ennek 63,2%-a fiú, 36,8%-a lány, a *Testképmutogatók* előadásban részt vevők átlagéletkora 13,2 év, ennek 47%-a fiú, 53%-a lány volt.

A vizsgálat részletes eredményeit a kvantitatív és a kvalitatív adatgyűjtés információinak a szintézisével mutatták be a vizsgálók egy táblázatban, majd részletesen beszámoltak az egyes osztályokban zajló munkáról, az elő- és utóvizsgálati eredményekről, a drámatanárok értékeléséről, az osztályfőnökökkel végzett előzetes, majd utólagos interjúkról is.

Összességében elmondható, hogy az elő- és utóvizsgálatok eredményei a *Testképmutogatók* foglalkozásnál nagyobb százalékban hoztak változást a problémaérezkelés terén, mint a *Stréber* című előadásnál. A tapasztalatok levonása előremutató, pozitív képet mutat, de számtalan elgondolkodtató tényről közöl. Legszembetűnőbb a tanárok szerepének a vizsgálata volt. A pedagógusok számtalan esetben nem reálisan mérték fel az osztályközösségeket, vagy háritották a beszélgetést, pedig azokban az osztályokban, ahol szóba sem jönnek a kiközösítéssel kapcsolatos problémák, ahol a pedagógus a cybertérben nem aktív és tudatos, ott az osztályok eredményei negatív tendenciát mutatnak. Ha egy pedagógus semleges hozzáállást tanúsít a témához, meglátszik a gyerekek konfliktuskezelésében és a zaklatáshoz való hozzáállásukban is. „Meghatározó tehát a pedagógus erőszakos és zaklató eseményre adott válasza, a bullyinghoz való viszonya, illetve a probléma megoldására vonatkozó elképzelései mint a diákok által másolt és követett stratégia” (Lendvai et al. 2018: 105). Elgondolkodtató eredmény volt, hogy több osztály a bántalmazót támogatta. Néhány esetben csak az előadás kezdetén, mások azonban végig szimpatizáltak vele, menőnek tartották, nem ritkán utánozták is. Olyan csapat is akadt, akik a nyílt agressziót támogatták, erre buzdítva a szereplőket is. Ennek ellenpólusaként megjelent az áldozatok támogatását tanúsító viselkedés is, különösen ott, ahol a konfliktuskezelési technikák megfelelőek voltak a közösségben, és a pedagógus feladatának érezte a bántalmazás kezelését.

Érdekes a nemiszerep-elvárások és a sztereotípiák meghatározottsága is. Ahol több fiú volt a vizsgált csapatban, ott a lányok szóhoz sem jutottak, és az interjúk is azt mutatták, hogy a pedagógusok is másképp kezelik a fiúkat, mint a lányokat, a fiúk javára. „A lányok a fiúknál közel kétszer gyakrabban

lesznek szemlélők vagy segítő beavatkozók, a fiúk pedig majdnem háromszor gyakrabban csatlakozó beavatkozók. Emellett jellemzően inkább a fiúk válnak támadókká, míg a lányok a fiúknál másfélszer gyakrabban válnak áldozatokká” (Lendvai et al. 2018: 105).

Említésre méltó a dráma közösségre gyakorolt hatása is. A diákok társaik előtt ki mertek mondani olyan gondolatokat, fel mertek vállalni olyan tetteket, amelyekre képtelenek lettek volna hagyományos iskolai keretek között. Bizonyított tény, hogy az alacsony szocioökonómiai státuszú tanulók könnyebben képesek bevonódni a színházi nevelési előadásokba a hozzájuk közel álló nyelvezetnek és témának köszönhetően.

Összességében ez a hatalmas munka igazolta, hogy hatékony eszköz van a kezünkben a színházi neveléssel, amellyel ellentétek tárhatók fel, és közösségek gyógyíthatók azzal, hogy a résztvevők együtt keresik a megoldást.

Irodalom

Buda Mariann 2015. *Az iskolai zaklatás*. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen.

Lendvai Lilla – Horváth László – Dóczi-Vámos Gabriella – Jozifek Zsófia 2018. *Benne vagy? A színházi nevelés alkalmazási lehetőségei a bullyinggal kapcsolatos tudatosság növelésére*. Nyitott Kör Egyesület. Budapest.

Koósné Sinkó, Judit: Are you in? The possibilities of theatre in education to increase awareness related to bullying. Lendvai, Lilla – Horváth, László – Dóczi-Vámos, Gabriella – Jozifek, Zsófia, Nyitott Kör Egyesület, Budapest, 2018

Az írás szerzőjéről

Koósné Sinkó Judit

mestertanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest
sinkojucus[kukac]gmail.com